

Työsuojelun taloudelliset vaikutukset ja tunnuslukuja

Terve ja työkykyinen henkilöstö on yrityksen toiminnan jatkuvuuden perusta. Työperäiset sairaudet, ammattitaudit ja tapaturmat heikentävät yrityksen tulosta.

Yritykset käyttävät yhä enemmän työsuojelun tunnuslukuja toimintansa arvioinnissa. Muutamissa yrityksissä tehdään jo henkilöstötilinpäätöksiä.

Tapaturma- ja sairauspoissaolojen osuus työajasta oli vuonna 2009 teollisuuden työntekijöillä keskimäärin 6,0 prosenttia, josta tapaturmien osuus 0,3 prosenttia ja sairauspoissaolojen 5,7 prosenttia (EK:n työaikakatsaus).

Työtapaturmat

Vuonna 2008 palkansaajille sattui yhteensä 143 983 työvahinkoa. Näistä 117 920 sattui työpaikoilla ja 21 849 työn ja kodin välisellä matkalla. Lisäksi maksettiin korvauksia 4 214 vuonna 2008 ilmenneen ammattitaudin tai ammattitautiepäilyn johdosta.

Työmatkatapaturmien määrä on lisääntynyt merkittävästi edellisvuosiin verrattuna. Työpaikalla kuolemaan johtaneiden työtapaturmien määrä on vähentynyt.

Lakisääteinen tapaturmavakuutus

Työtapaturmien varalta on työnantajan otettava lakisääteinen tapaturmavakuutus valitsemastaan vakuutusyhtiöstä.

Vakuuttamisvelvollisia ovat kaikki työnantajat, paitsi valtio sekä työnantajat, jotka teettävät työtä kalenterivuodessa 12 päivää tai vähemmän.

Lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta korvataan henkilöstölle sattuneista työpaikka- ja työmatkatapaturmista sekä ammattitaudeista aiheutuneet kustannukset. Valtion palveluksessa olevien henkilöiden työtapaturmat korvaa Valtiokonttori ja 12 päivää tai vähemmän työtä teettävien palveluksessa olevien työtapaturmat korvaa Tapaturmavakuutuslaitosten liitto.

Tapaturmavakuutusmaksu

Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen maksuun vaikuttavat maksetut palkat, työn vaarallisuus sekä maksujärjestelmä. Maksu muodostuu perusmaksusta ja lakisääteisistä lisistä.

Perusmaksuun vaikuttavat tapaturmista maksettavat

- ohimenevät korvaukset (tapaturmapotilaiden hoitokustannukset ja päivärahat)
- pysyvät korvaukset (esim. tapaturmaeläkkeet ja haittarahat)
- vakuutusyhtiölle korvausjärjestelmän hoidosta aiheutuvat hallinto- ja käsittelykulut.

Lakisääteiset lisät sisältävät

- korvausten indeksikorotukset
- työturvallisuusmaksun Työsuojelurahastolle
- pientyönantajien ja vakuutusmaksunsa laiminlyöneiden maksuosuuden Tapaturmavakuutuslaitosten liitolle
- sairaanhoitomaksun tapaturmapotilaiden hoidosta Kansaneläkelaitokselle.

Suuryritysten ja julkisyhteisöjen osalta yrityksen palkansaajille maksetut korvaukset (ts. organisaation vahinkohistoria) vaikuttavat välittömästi yrityksen maksutasoon valitun maksujärjestelmän säännösten mukaisesti. Pienten ja keskisuurten yritysten vakuutusmaksuun korvaukset eivät vaikuta suoraan, vaan välillisesti valtakunnallisten tapaturmatilastojen kautta.

Maksujärjestelmät

Tapaturmavakuutusmaksujärjestelmiä on karkeasti ottaen kaksi – taulustomaksu ja erikoismaksu. Vakuutusmaksun suuruuden määrittää se, kumpaa maksujärjestelmää on sovellettava.

Taulustomaksua käytetään pienten ja keski-suurten yritysten vakuutusmaksun määrittämiseksi. Maksuun vaikuttavat eri ammattiryhmille maksetut palkat sekä työn vaarallisuus. Eri ammattiryhmille vahvistetaan vuosittain maksukerroyksi eli maksupromille, joka on sitä suurempi, mitä vaarallisemmasta ammatista on kyse. Promille määritetään vakuutuslaitoksen oman ja Tapaturmavakuutuslaitosten liiton kansallisen tilaston perusteella.

Esimerkkejä eri ammattien maksukertoimista taulustomaksujärjestelmässä

Ammatti	Maksukerroyksi eli maksupromille, ‰
Betonityöntekijä	54,80
Sorvaaja	40,83
Sähköasentaja	30,52
Kirvesmies	60,54
Toimistotyöntekijä	3,80

Kirvesmiehen maksukerroyksi on taulukon mukaisesti 60,54 ‰, eli noin 6 % palkasta (2 500 euron kuukausiansiosta vakuutusmaksu on 150 euroa).

Erikoismaksua käytetään suuryritysten ja julkisyhteisöjen vakuutusmaksujen määrittämiseksi. Erikoismaksussa vakuutetun organisaation vahinkohistoria eli sattuneista vahingoista maksetut korvaukset vaikuttavat suoraan yrityksen vakuutusmaksuun.

Erikoismaksujärjestelmiä on vakuutusyhtiöillä useita ja niiden soveltamisesta tehdään erillissopimus yrityksen kanssa. Erikoismaksujärjestelmän valintaan vaikuttaa yrityksen koon lisäksi sen riskinkanto-kyky. Näin ollen suuryrityksillä työturvallisuuteen investoiminen vaikuttaa vähentyneen korvausmenon kautta suoraan myös vakuutusmaksuun.

Esimerkkejä työtapaturmista ja niistä maksetuista korvauksista

Työtapaturmien ja ammattitautien vaikutukset vakuutusmaksuun voivat etenkin suurilla työnantajilla olla huomattavat. Lisäksi on muistettava, että tapaturma aiheuttaa inhimillisten kärsimysten lisäksi aina häiriön yrityksen toiminnassa ja sitä kautta myös välillisiä kustannuksia.

Esimerkki 1

Työntekijä jäi satama-alueella trukin alle. Seurauksena oli useita ruhjevammoja, jotka johtivat pysyvään työkyvyttömyyteen. Henkilö oli tapahtumahetkellä 47-vuotias. Ohimeneviä korvauksia maksettiin noin 100 000 €, jonka lisäksi tapaturmaeläkettä varten tehtiin noin 535 000 € varaus.

Esimerkki 2

Työntekijä putosi rakennustyömaalla 12 metriä betonialustalle. Seurauksena oli useita ruhjevammoja lonkkiin, olkapäihin ja kylkiluihin. Tapahtumahetkellä henkilö oli 29-vuotias. Tapaturmasta seurasi 50 % työkyvyttömyys. Ohimeneviä korvauksia maksettiin noin 35 000 € ja pysyviä korvauksia yhteensä noin 140 000 €.

Sairauspoissaolot ja tehty työaika

Sairauspoissaolojen osuus työajasta teollisuuden työntekijöillä vuonna 2009 oli 5,7 %. Vuonna 2008 luku oli 6,1 %.

Työntekijöiden ajankäyttö toimialoittain (EK:n työaikakatsaus)

	Koko teollisuus		Elintarviketeollisuus		Rakennustuoteteollisuus	
	tuntia	prosenttia	tuntia	prosenttia	tuntia	prosenttia
Tehty työaika	1 354	71,5	1 491	78,4	1 376	72,3
Loma	199	10,5	176	9,3	189	9,9
Sairauspoissaolo	108	5,7	136	7,2	85	4,5
Tapaturma	6	0,3	7	0,4	2	0,1
Muu poissaolo	226	12	91	4,7	252	13,2
Yhteensä	1 893	100	1 901	100	1 904	100
Ylityö	28	0,2	38	2	16	0,1

Sairauspoissaolojen kustannukset

Työnantajalle aiheutuu suoria kustannuksia lyhyistä ja pitkäaikaisista sairauspoissaoloista. Työnantaja maksaa työntekijän poissaolopäivien palkkakustannukset ensimmäiseltä kymmeneltä päivältä. Pitkän sairauspoissaolon (10-300 pv) osalta työn-

tekijä saa ansiosidonnaista sairauspäivärahaa Kelasta. Työnantajan maksettavaksi jää työehtosopimuksen mukaisesti vain osa sairausajan palkasta 28–56 päivään asti riippuen työsuhteen pituudesta.

Esimerkki rakennustuoteteollisuuden yrityksen sairauspoissaolojen kustannuksesta

	Töissä	Sairaus 1–9 päivää	Sairaus 10–56 päivää
Tuntipalkka	13,00 €	13,00 €	(4,82 €)
Vuosilomapalkka (13,46 %)	1,75 €	1,75 €	(1,40 €)
Lomaraha (5,73 %)	0,75 €	0,75 €	(0,59 €)
Sosiaalivakuutusmaksut (28,5 %)	3,71 €	3,71 €	(2,96 €)
Tuntikorvaus	19,21 €	19,21 €	(9,18 €)
Päivän palkkakorvaus	153,68 €	153,68 €	(73,44 €)

Rakennustuoteteollisuusyrityksen keskimääräinen poissaoloprosentti on 5,3 eli 99 tuntia vuodessa. Lyhyinä poissaoloina lasketut kustannukset ovat 1 900,8 €/työntekijä. Jos yrityksessä on 100 työntekijää, sairauspoissaoloista aiheutuvien suorien kustannusten osuus on 190 080 € vuodessa.

Poissaolosta aiheutuu työnantajalle myös epäsuoria kustannuksia erilaisista tuotannon häiriöistä. Kustannukset aiheutuvat pääosin tuotantoketjun väliaikaisesta katkeamisesta. Osa poissaoloista joudutaan korvaamaan ylityöillä.

Ylityökorvaus

Ylityöprosentti	50 %	100 %
Perustuntipalkka	13,00 €	13,00 €
Ylityö	6,00 €	13,00 €
Tuntipalkka yhteensä	19,00 €	26,00 €
Sosiaalivakuutusmaksut (27,5 %)	5,23 €	7,15 €
Tuntikorvaus yht.	24,23 €	33,15 €

Sairauspoissaoloprosentin suuruutta arvioitaessa tulisi yrityksessä pohtia myös siitä aiheutuvia kustannuksia. Oleellista olisi tutkia sairauspoissaolojen välillisiä ja välittömiä kustannuksia. Näin voidaan asettaa yrityksen omalle turvallisuustyölle selkeitä mittareita ja tavoitteita.

Prosessiteollisuusyrityksen pakkauslinja

- 10 työntekijää
- 20 sairauspoissaolopäivää/työntekijä vuodessa (teollisuuden keskiarvo 14 päivää/työntekijä)
- poissaolot paikattava aina ylitöinä

Tavoite: poissaolopäivien puolittaminen (10 pv)

Palkkakustannusten väheneminen

10 päivää x 10 työntekijää = 100 päivää = 800 tuntia

Ylityötunnin keskimääräinen korvaus 25 euroa (palkka + sosiaalikulut)

Palkkakustannusten säästö vuodessa

25 euroa x 800 tuntia = 20 000 euroa

Työkyvyttömyyseläkkeet

Työntekijät siirtyvät eläkkeelle Suomessa hieman alle 60-vuotiaina.

Merkittävä osa ennenaikaisista eläkkeistä on työkyvyttömyyseläkkeitä. Työkyvyttömyyseläkkeiden aiheuttajia ovat mm. mielenterveyden häiriöt, tuki- ja liikuntaelinsairaudet ja verenkiertoelinten sairaudet.

Työntekijäin eläkelain mukaan työkyvyttömyyseläkkeestä yritykselle aiheutuviin kustannuksiin vaikuttavat yrityksen koko, ikä eläkkeen myöntämivuonna, eläkeprosentti ja eläkkeen määrä. Työkyvyttömyyseläkekustannus on keskimäärin 1,6 prosenttia palkkasummasta.

Toim. Jukka Mäkeläinen, 15.10.2010

Työturvallisuuskeskus, p. (09) 61 6261, www.ttk.fi